

Landskap: *Småland* Upptecknat av: _____
 Härad: *Västna, N. Vedbo* Adress: _____
 Socken: *Hjälmsjö, Pepperstad* Berättat av: _____
 Uppteckningsår: *Gäby* Född år _____ i _____

Stark karl, - hans-fader jätte. s. 1.
Soldat Buss, - kunde skjuta vad
han ville, - förbund m. skogsnå s. 6.
Kitta grå. s. 20.
Lägner om berg och troll. s. 25.
Folksägen om Hammadens berg
kallat Klacken. s. 29

Se även
A 4417

ACC. NR M. 9150: /.

MÄRKVÄRDIGA PERSONER AV BONDESTÅNDET. (se A 4417)

I Draget Hjelmseryd socken bodde en bonde vid namn Lars. En dag, då bonden var frånvarande, kom en person till hustrun, som var ute på åkern och ville umgås med henne. Hustrun, som fann karlen alldeles lik sin man, kunde intet ana att det var en annan, som ville förleda henne till oloflig kärlekshandel med sig. Hon biföll hans begäran, sedan hon först förhållit honom hans oartiga begäran att intet kunna vänta till lägligare tid. Af denna be- blandelse blef hustrun hafvande och efter den tiden, som naturens lagar föreskrifvet qvinnan, födde hon en son, som kallades Axel, som i den mån han uppväxte blef den starkaste bland menniskor. Allmänt troddes, att hans fader var en hjätte isynnerhet som bon- den Lars aldeles förnekade sig att hafva varit närvarande vid det tillfället som hustrun blef hafvande. Den lilla Axel utbildade hastigt till den ovanligaste människa. Redan vid åtta års ålder, då hans fader bonden Lars på släda från skogen hemforslade timber, hände sig att oxarna ej orkade draga upp stocken uppföre backen. Vid deras gård Draget spände bonden ifrån dem och lät las- set stå qvar intet anande den lilla Axels ovanliga styrka. Utan att uppmärksamma gossens förhållanden fortsätter han sin väg hem. Gossen fattar tag i tisteln och drager lassen hem till gården,

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

1-31.

*Småland
Västra h.d
Hjälmseryds
Sw.*

ACC. NR M. 9150:2.

der hans moder och andra dervarande personer med förskräckelse sågo gossens hjättestyrka. Då gossen upphunnit manlig ålder, dog hans fader Lars, då han blef enda stödet för sin moder. Han uppbyggde då ny ladugård och hembar stora ekbjälkar, som nu vid ladugårdens ombyggnad ligga till fotträd. Man försättes alldeles i förundrar, då man föreställer sig, att dessa stora stockar blifvit burna på menniskors axlar. En tid derefter var modern utan salt. Hon bad då sin son, att han ifrån Karlshamn skulle hemskaffa sådant, hvilket han löfvade. Hon bakade då bröd af en skäppa mjöl till matsäck, och han begav sig i väg till fots till Karlshamn. Kommen till skilnaden imellan Jönköpings och Kronobergs län eller vid pass $\frac{1}{2}$ mil förtärde eller uppåt han hela förrådet af den medhafda matsäcken. Utan vidare förtäring, fick han tillryggalägga hela vägen till Karlshamn. Ankommen till staden, går han in i en handelsbod och begär att få köpa en tunna salt, som han ock fick. Bodbetjenten frågar honom, om han intet hade någon häst. Nej! svarade den starke Axel. Skall du bära det? sade bokhållaren, varpå han svarade: ja, men tillade: blott jag får äta mig mätt. Händelsen berättades genast för handelspatron på stället, som genast lät anrätta en måltid för honom af stufvat kött samt bröd. Han gjorde en stark måltid, betalade saltet och begaf sig på hemvägen, bärande saltet på ryggen. Bokhållaren som omöjligt kunde föreställa sig att någon menniska funnes, som förmådde bära en sådan dyng, följde efter ett stycke på vägen för att se,

2
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

ACC. NR M. 9150:3.

om han förmådde att bära saltsäcken. Den starke Axel kom då till ene ek, som stod utmed vägen och fick däri trädet se en gren, som han tyckte passa till en ärjekrok. Dermed fattar han regelmässigt med ena handen i grenen och nedrycker den under yttrande: du passar bra till en ärjekrok, varpå han lägger grenen ofvanpå säcken. Bokhållaren, som såg, att allt var sanning, lämnade den starke Axel under yttrande: nu ger jag dig t--d. Axel fortsätter sin väg hemåt utan den ringaste föda. Ankommen till Grefvaryd skog, plockade han lingon, varunder han hade säcken på ryggen. Hemkommen till sin moder åt han upp bröd efter en skäppa mjöl och kött av en slaktad bagge. Hans moder, som såg hans glupskhet, grät en flod av tårar. Hon dog i medelåldern, men det förmäles intet något om hans hustru. Enligt ett i Draget förvarat köpebref innehafdes gården i medio af 13 eller 14 århundradet av en Larsson. Släkten, som nu innehar Draget, härstammar från den starke Axel. Ingen af släkten har varit så stark som stamfadern.

Tillägg.

Axel var en gång i Ljungsberg för att hjälpa dem med att köra timmer. Utan att säga vad han ville göra, går han till skogen och bär timret öfver ett kärr (det var nyligen hugget). När han slutat går han fram till gården för att äta. Hustrun der hade då kokat gröt af en half skäppa mjöl, uppöst gröten och lagdt ett skål-

3.
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

ACC. NR M. 9150:4.

pund smör ibland gröten. Axel åt ofvanpå och hittade intet på smöret. Han förargades deröfver men anade ingenting utan går åter dit der han varit förut och bär timret tillbaka der han tagit det. Dedan går han återigen fram till gården. Hustrun frågade nu om han intet ville äta mera. Han svarade ja och satte sig tillbords och hittade nu smöret. Han åt upp all gröten, gick sedan och bär timret åter öfver kärret. Vid ett kalas i Sisshemmet blev han så stark. Han var ihälslagen av en bonde i Ryd vid namn Pehr. Härmed tillgick på följande sätt: då gästerna voro mätta och glada gingo de ut i ängen för att förlusta sig i det gröna. Axel bad då Pehrs hustru att hon skulle "löfska" honom i hufvudet. Hon lofvade och Axel lade sitt hufvud i hennes knän. Pehr som såg detta blef genast ond. Svartsjukans demon öfverväldigade honom. Han beslöt att hämnas. Han fattar tag i ett stycke af en vedrög som händelsevis låg der, rusar fram der hans hustru och Axel var och slår honom i hufvudet, så att han dör. Alla gästerna rusa till stället vid hans hustrus skrik: nu slog han ihäl honom. Pehr var äfven en oförväger och ovanligt stark man, så att ingen av de närvarande torde säga något till honom för hans ogerning. Axels hustru grät och jämrade sig. Hon gick genast till dåvarande lagman, och angaf brottet, men då fick hon si Pehrs silfverkanna i Ryd som han gifvet lagman som gåfva för att han skulle hjälpa honom så att han blef fri från straff. Som Axels hustru inträdde till lagman yttrade hon: "här står Pehrs silfverkanna i Ryd. Nu har jag ingen rättvisa

4
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

*Konfr. Kågen
om hustruens
julegöt.*

ACC. NR M. 9150:5.

att vänta." Pehr i Ryd slapp med några obetydliga böter. Axel lämnade 2 söner och 1 dotter efter sig vilka fortplantat släkten intill våra dagar.

Slut.

3
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

ACC. N:R M. 9150:6.

Soldat Buss.

Föddes år 1767 på ett torpställe inom Hjelmseyds socken. Redan vid 17 års ålder var jakten hans käraste sysselsättning. Hela dagarna jagade han i skogen. Hela hans traktan var att lära sig jaga genom hemlig konst "trollkonst". Efter många försök fann han målet för sin önskan. En dag då han i skogen öfvade jagten kom ett skogsfrun till honom och lofvade honom (mot vilkor som ej äro uppgifna) att om han rättade sig efter hennes begäran, skulle han jaga och skjuta så mycket han ville. Med glädje mottog han anbudet, och lofvade "skogsfrun" att rätta sig och fullgöra hennes önsknningar. Nu först kunde han skjuta riktigt. Förundransvärda äro de jagthistorier som berättas om honom och som de äro sanningsenliga vill jag nu meddela dem.

I Lida Hjelmseyd socken var husförhör hos en bonde vid namn Johannes, och som sedvanligt är äfven kalas. Bonden som var ovän med soldat Buss trodde intet att det var värdt att bjuda honom med på middag, ändå han var i läsroten. Buss som intet var någon så kallade "läsare" infann sig på husförhöret. Bonden påminde honom hans gjorda löfte att skjuta något vilt till stek för presterna, härpå gaf han (honom) Bussen några supar så att han blef munter. Härpå gick Bussen ut, tog sin bössa med sig. Efter en 15 minuter kom han in med en hare, som han skjutit bakom ladugården. Han sade

6
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

*Småland
Västra hdl.
Hjelmseyds
sm.*

ACC. NR M. 9150:7

7
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

till bonden: Är du belåten med denna (haren) eller vill du ha flera?" Bonden tackade och sade, att han var belåten dermed, men Bussen som blef altmera upprymd af brännvin gick åstad igen och inkom efter samma tidsförlopp med den andra haren med yttrande till bonden: "Är du intet belåten med denna, skall jag skjuta flera". Bonden sade, att han var fullt belåten.

Någon tid derefter gick han (Buss) på jagt i sällskap med två andra: soldat Slätt och Blom. Kl. var 2 om morgonen då de lägrade sig vid en mosse i Kåshults ägor. Allt var tyst i skogen. De tände upp eld och lågo och värmdes sig. Bössorna hade de satt vid träden. De båda soldaterna voro just i begrepp att somna då de långt bort ibland träden fick se ett fruntimmer med snappa steg komma till dem.. Hon stannade något vid elden liksom för att varna sig. Derpå gick hon och tog de två soldaternas bössor den ena efter den andra. Sedan satte hon dem. Bussens bössa tog hon äfven och blåste i pipan och satte den sedan på sitt ställe. Härunder lågo de två soldaterna orörliga och låttsade att de sofvo. De sågo tydligt att det var ett troll eller andeväsen och olikte människor. Härefter begaf hon sig bortåt skogen ur deras åsyn. Buss gick sedan efter i samma riktning, som de sågo henne taga och var borta $\frac{1}{2}$ timme. Kom sedan tillbaka och lade sig en stund. Sedan ropade han till dem: "Kamrater! Nu är tid att stå upp; hör I hur orren spelar?" De stego upp, togo sina bössor och spridde sig i skogen för att lyssna var orrfågeln satt. Bussen sköt den ena fågeln

ACC. NR M. 9150:8.

efter den andra och de båda soldaterna fingo inte. De blefvo slutligen ledsna vid jagten och sade sig imellan: "Vi gå hem. Skogsfrun hjälper Bussen. Hon blåste i hans bösspipa. Vi får ingen fågel huru länge vi går här." Under det de samtalade sig emellan skjuter Bussen många skott och kommer slutligen till dem med 7 orrfåglar, som han skjutit. Kl. var 6 på morgonen då de återvände hem. Bussen glad och skämtande, de två andra förargade öfver att de intet fått någon orrfågel. De gjorde det löftet att intet mera skulle följa med Bussen på jagt. De trodde att trollfrun som visade sig vid elden hjept honom och framskaffat fåglarna som han skjutit. En gång låg han sjuk en lång tid och kunde intet jaga. Hans bössa låg laddad på ett skåp i rummet. En morgon satt det en 20 à 30 orrfåglar på järdesgården utanför hans boning. Han hörde dem spela sitt klunk! klunk! men var så sjuk att han intet förmådde skjuta. Andra dagen var det samma förhållande. Bössan rörde sig der hon låg. Då måste han stiga upp och låta leda sig ut i förstugan, afsköt skottet och träffade 2 orrfåglar och de andra flög sin kos för den dagen. Bussen älskade brännvin och var därför sällan hemma utan dref omkring i byggden för att få bränvin. Derför var han fattig. En gång hemkom han till hustrun. Hon berättade då för honom att räffen tagit deras enda fåra. Hon fortfor: "Nu har vi intet något lefvande kreatur." - "Det ger jag l-d," svarade han. "Säg mig blott", fortfor han, "vartåt

8
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

ACC. NR M. 9150:9.

räfven gick skall jag gå och skjuta honom." Hustrun pekade åt det väderstreck som hon sedt räfven gå, varpå han gick ut i skogen och efter en half timma kom han tillbaka med räfven på axeln. Han yttrade till hustrun: "Ser du att räfven måste släppa till sitt skinn. Det är mera värdt än ett får." Sådana såtillsägande trolljagter stärkte allt mera folkets tro på, att han hade ingått förbund med skogsrån och att de hjälpte honom vid alla hans företag, och troligt synes det så eftersom flere af hans samtida (som jag talt med) af vilka några ännu lefva berättar allt på lika sätt. Kyrkoväktare Hets berättade följande för mig då han lefde: " Jag var," så lyda hans ord " en gång med Bussen på jagt. Vi gingi bitida en morgon kl. I åt skogen då vi kommo till ett ställe lade vi oss att sofva, men som det var kallt tände vi upp en eld och lade oss vid. Bössorna satte vi vid ett par buskar. Då vi legat en stund kom der en grann qvinna till oss och värmde sig vid elden. Sedan tog hon Bussens bössa, blåste i pipan och satte den sedan der den stod. Min bössa rörde hon inte. Jag låtsade jag sof, och jag tänkte, nu får jag inte skjuta något, och det slog in. Skogsfrun försvann, och vi gingo ut åt skogen. Bussen fick genast skjuta men jag intet. Om jag minns rätt fick han 9 eller 10 orrar. Jag var arg inom mig sjelf och svor tyst att jag aldrig skulle följa med honom mera på jagt. En gång han var på jagt i Nydala socken fick hundarna upp en varklo och som de intet kunde jaga den, som han ville, bant han hundarna och svor, att värglon skulle ändå

9
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

ACC. N:R M. 9150:10

10
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

blifva hans. Han höll ord, inom några minuter sköt han honom. Efter jagtens slut framkom han till gården som låg i närheten (Sandvik) och omtalade (skrytande) huru snart och qvickt han kunde skjuta villebråd.

Han kunde äfven "döfva värk" och flera personer har han botat för denna sjukdom. Under sin tjenstetid kom han hem en gång ifrån kriget. Det berättades då för honom att en björn uppehöll sig i socknen vid en sjö som het Varmen. Många hade försökt att skjuta honom, men alla försök misslyckades. Bussen sade: "Så via mi gamla konst slår in så ska ja skjuta honom." Han begifver sig ut åt skogen för att söka rätt på nalle. Han får på ett afstånd se honom, han breder sig att möta besten. Han laddar ett mycket starkt skott, klifver härpå upp i ett träd inom skotthåll, skju- ter och träffar honom så att blodet strömmar ifrån honom. Björnen slug och fintlig stoppa såret och börjar att bära riskvistar och stubbar till trädet der Bussen satt, troligen för att få en bro så hög att han kunde komma upp till jägaren och få hämnas på honom. Bussen var säker på sitt skyddsvärn, skrattande sade han åt björnen: "Dra du ris, du har intet för ditt besvär. Får ja skjuta på de en gång till så faller du." Han laddar återigen och aflossar sitt skott och träffar björnen på rätta stället. Björnen hade då burit så mycket ris och stubbar omkring trädet att han hunnit halfvägs upp der Bussen satt. Han gick på bakfötterna. Då skottet träffat, sprang till sjön och gräfdde ner sig i göttjan så långt

ACC. NR M. 9150 : //

att han intet fanns förrän efter flera dagars sökande. Bussen var intet rädd, han hade mod i bröstet både i krig och fred. Han steg ned ur trädet och var inte litet stolt öfver att han kunnat skjuta en björn. Han laddar sin bössa ånyo och med den under armen beredd till försvar börjar han jakten ånyo efter nalle, men för - gäves. Då aftonen var, öfvergaf han allt hopp att finna honom, utan han går fram till byn för att dels få sig något mat och brännvin att styrka sig med efter den långa striden med nalle utan ock att ställa sig folk till hjälp att uppsöka honom. Då han ätit och druckit och språkat varjehanda, fick han några personer med sig för att söka upp björnen. De gingo hela den dagen utan att få den ringaste upplysning vad han tagit vägen. Om aftonen gingo de hem. Om kvällen gjorde Bussen varjehanda konster såsom att låta dem skjuta med sin bössa utan att träffa "fläcken", ibland att icke få eld med mera. Om morgonen andra dagen gifvo de sig åstad till skogen och efter mycket sökande funno de honom vid sjökanten (Värmen). Han hade grafvit ned sig i göttjan, men en person fick se en fot av honom, som stack upp öfver vattnet. De uppdrogo honom med mycket möda på landet. En person sprang hem efter häst och åkdon för att köra honom fram till gården, der de under "skratt och stoj" afdrog huden. Härunder stod Bussen och såg på och var lik en segerhjalte med triumferande uppsyn och blickar. Alla berömde honom för hans dråpliga gerning. De gifvo honom äfven så mycket

//
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

ACC. NR M. 9150: 12.

brännvin han ville och förmådde supa. Han sålde sedan björnhuden och fick den bra betald. Köttet åt han dels upp och dels försålde han. Ännu ihågkomma de gamla Bussen och hans stora björnjagt vid sjön Värmen.

Bussen var den snällaste jägare man kan föreställa sig. Då han gick på jakt var han säker att han fick skjuta fågel eller annat vilt. En afton gick han till en person som köpte orr- och tjäderfågel och sålde 24 st. orrfåglar till honom. Fågelhandlaren sade: "Kom hit med dem i morgon så skall jag köpa dem." Bussen genmälde: "Ja har inte skjutit dem än, men i morgon kl. 10 ska ja va här med dem." Om morgonen kl. 3 gick bussen åstad till skogen i sällskap med en annan jägare och sköt de försålda 24 orrfåglarna. På ett ställe i skogen sutto de alla 24 och ingen av dem flög ur trädet förrän han skjutit allesamman. Äfven denna gång såg den medföljande personen skogsfrun framskynda till Bussen och tala med honom. Han (Bussen) yttrade i få ord till den medföljande personen: "Du må tro ja ä inte lik andra skyttar. Jag skjuter så möcke ja vell." Sedan skogsrået talat med honom sågs hon ila med snabba steg derifrån och försvinna. Den medföljande personen yttrade då tillfälligtvis: "Vad kunde det vara för ett qvinnfolk som talte med Bussen?" Samtalet avbröts och de åtskildes. Bussen gick till honom som han sålt fåglarna till och lämnade till honom mycket riktigt de 24 st. orrfåglarna och fick den överenskomna betalningen därför. Han sade då till Bussen: "Hur i Herrans namn har han kunnat skjuta

12
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

ACC. NR M. 9150:13.

så mycket fågel sedan i går afton?" Bussen svarade: "Jo lyckan har varit mä me." Bussen tog avsked och gick derifrån till en lönkrog för att få sig ett duktigt rus för en del af de således lätt förtjänta penningarna. Cupphörligt då han var hemma på torpet och fri från kronans tjänst dref han omkring i bygden, bössa och 2 å 3 hunder voro hans sällskap. Brännvin var hans "allt i allom" och sällan hemkom han till sin hustru utan att hafva tagit till bästa af denna ädla dryck, men han var intet otidig mot varken hustru eller barnen. Under hans ströfverier kom han en gång till Eskekärr. Der bodde den tiden en ogift dräng som hette Johannes Djur och en hans broder som var gift. De öfvade äfven trolldom och kunde äfven jaga. Johannes Djur gjorde skäl för namnet, han åt nästan allting rått. Nu voro bröderna tillsammans. Brännvin framtogs och förstärdes i ymnigt mått, sedan följde de med Bussen till Göljaryd, der voro också jägare. Under det de gingo yttrade Bussen: "Vi borde nu vi äro glaa rätt skjuta oss ett rådjur." De anmärkte: "Sådana djur finns inte här i orten." Bussen sade då: "Vill I sätta upp mä me att jag skjuter en råget inom tre timmar." Som de trodde att det var omöjligt så satte de upp 3 kannor brännvin. Buss skulle då skjuta den inom 3 timmar. De togo sig några supar och i detsamma var det gånget en timma av den utsatta tiden. De gingo nu till ett ställe ett stycke ifrån gården. Bussen bröt en aspeqvist med löff och nedsatte i jorden. När två timmar voro gångna, kom rågeten springande och stannade och åt på asplöfvet. "Kommer du nu?" sade Bussen

13
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

ACC. N:R M. 9150: 14

och lade bössan till ögat och sköt henne. Nu framskyndade de som gjort uppsatsen. De förundrade sig öfver Bussens förmåga att kunna framställa ett sådant djur, och så lång väg. 4 personer buro det skjutna villebrådet fram till gården. Mycket folk samlades och det uppsatta brännvinet förtärdes. Alla människor som kände Bussen buro aktning för honom eller snarare rädsla så att vilken stuga han kom in uti blef han "fägnad" med något huru fattiga de voro; "de fruktade för hans trolldom" och att han skulle göra dem något ondt om de stötte sig med honom. Men i den delen misstrodde de honom utan sak. Han var godsint och medlidsam och ville gerna gifva till nödens barn. Han var en slags "kusslare" och botade både folk och kreatur, öppnade åder och var i så måtto en folkets vän och välgörare. Han var äfven en lustig kurre, språksam m.m.

En dag voro några jägare på jakt efter räf. Deras hundar fick upp räf och dref honom före sig i skogen. Bussen var vid tillfället hemma. Han hörde jagten och tänkte vid sig själv så här: "Det var tusan till närgångna skyttar, ja ska spela dem ett puts." Räf och hundar kommo i närheten af Bussens boning och han vaktade blott på tillfälle att få verkställa sitt förehafvande. Ser han ut genom fönstret kommer räfven i sporrsträck och ämnade sig förbi stugan. Bussen sprang till dörren, öppnade den och räfven sprang in i stugan och kröp under bordet. Buss skrattade åt händelsen och att han förmådde taga räfven lefvande. Han sade åt sin hustru och den främ-

14
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

ACC. NR M. 9150: 15.

mande personen som var der: "Hur roligt ska då bli när skyttarna komma in här och få se räfven ligga lefvande unner boret." Jägarna kommo också efter en stund och utöste ovetat mot honom för som de trodde: "han hade stant deras jagt och stulet deras räf genom sin förbannade trolldom". slutligen då de både länge och väl "trätt" på honom tröt hans tålamod "och de måste hals öfver hufvud ut på döra." Med de jägare som var goda vänner med honom gick han gerna i sällskap med på jagt. De fick då skjuta något villebråd men de som han var ovän med de kunde aldrig skjuta något. Han förhöll deras eld och på varjehanda sätt om de sköto på orrfågel eller tjäderfågel så träffade de intet, och intet flög fågeln, ehuru många skott de sköto på honom.

Vid 22 års ålder ingick han vid kongl. Kalmar regemente som soldat och tjänade soldat vid regementet med stort beröm i 20 år. Han bevistade 1789, 1790 och 1808 årens fälttåg och utmärkte sig genom mod och tapperhet. En gång kom han hem ifrån kriget. Hans hufvudbonad var då sönderskjuten samt kläderna genomborrade av flera kulor, men ingen kula hade träffat honom. Han var skottfri och många gånger skrattade han då kulorna hveno förbi honom. Han var lydig mot sina förmän och derföre omtyckt både af befäl och kamrater. Han dog i tjensten 1809. Han låg då på garnisonssjukhuset i Göteborg. Hans död var den förskräckligaste man kan tänka sig. En prest gick dagligen till honom för att för honom förkunna nådens ord och vägen till saligheten. Men detta oaktat var han (Bussen)

185
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

ACC. NR M. 9150: 16.

hård och obeveklig. Presten nitisk i sitt ämbete tröttnade intet utan talade för honom två á tre gånger om dagen. Sista dagen af den sjukes lefnad infann sig presten tidigare än vanligt. Han talade nu med den sjuke, föreställde honom nåden i Kristo att de största syndare kan få bekänna. Alla de sjuke utom han blef nu burna ut ur rummet. Ett åsyna vittne berättar härom följande: "Under den tid Bussen låg sjuk i Göteborg var jag sjukvaktare. Sista dagen af Bussens lefnad lät presten bära ut de andra sjuke ur rummet. Det var en ruta på dörren till rummet som var söderslagen med en jalousi före den sköt jag undan och såg nu derigenom allt vad som tilldrog sig i rummet innanför der Bussen låg. Presten förmante honom att fly till Guds förbarmande nåd o Kristo och tro att han lidet tillfyllest för alla. Vad Bussen svarade hörde jag intet (för rummet var stort) men i detsamma såg jag presten taga ett papper i sengen under Bussens hufvud och kasta det i elden som brand i kakelugnen. Då det brand upp dånade det i huset så starkt att jag trodde att det ramlade ner öfver våra hufvuden. Presten såg förvirrad ut och upprörd. Då presten hade varit der en tre timmar gick han derifrån, och de sjuke inburos tillbaka i rummet. Om aftonen började han riktigt kämpa med döden. I hela mitt lif har jag ej varit förskräktare. Han skrek så hiskeligt att håren reste sig på mitt hufvud. Hans sista ord voro: "Fru Nora hjälp mig! Fru Nora hjälp mig!" Efter några ögonblick var han död. Han begrofs med militärisk heder. Han efterlämnade 4 barn af vilka 3 lefva. Hans son som ännu lefver

16
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

ACC. NR M. 9150:17

17
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

har äfven visat att han ärft något af sin faders konst. Han är skräddare och målare till yrket och heter P-m. En dag då han satt vid sybordet hemma i sitt hus sade han till sin systerson som var i skräddarelära: "I morgon skall vi gå ut i skogen och skjuta en tjäder om du vill följa mä." Om morgonen kl. 2 gingo de åt skogen, han med bössan under armen och systersonen efter. Då de kommo i skogen fick de genast sigta var tjäderfågeln satt. Systersonen sade: "Si morbro, der är jägare förut som som ville skjuta honom." - "Håll du de tyster, säger jag, " yttrade jägaren till den bakom ryggen stående systersonen. De andra jägarna sköto nu på fågeln flera skott, men utan att träffa. I det samma fingo de se att skräddare P-m stod på andra sidan af trädet. Då yttrade han till den medföljande jägaren: "Nu ger ja tusan att skjuta på tjädern! Si vad P-m står!" Oaktat alla de skott de lossat på tjädern satt han ändå stilla i trädet. P-m lägger nu bössan till ögat, skjuter och träffar tjädern så att han nedfaller död. "Kan du si yttrade han till systersonen, "att ingen rådde med att taga honom utan ja." "Nu gå vi hem." De främmande skyttarna gingo efter dem till hans boning. De efterskickade nu brännvin och då de supit gingo de ut för att "skjuta fläck", P-m sade: "Träffar I fläcken så består ja." De sköto flera skott utan att träffa. Slutligen sade den ene: "Ja nu ger ja fann att skjuta mer. Var gång jag skjuter nycker det till i bössan och ja begriper intet vad det är." En dag då systersonen och hans egen son voro ensamma hemma, hittade de en bok i hans gymmor. De togo

ACC. NR M. 9150:18.

18
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

den och började att läsa den. Men de kunde intet. Under tiden hemkom P-m och fick se boken. Han tog den genast ifrån dem med yttrandet till dem: "Hvem har lofvat er det? Hur har ni hittat den?" Han gick sedan och gymde den såväl att ingen kunde hitta den. Det var en svartkonstbok tryckt med röda bokstäfver. En person med namnet Bråsen har försökt att taga nämnda bok ifrån P-m men förgäfvess. Enligt berättelse innehafves boken nu af en soldat F-d. Jag slutar närvarande lefnadsmålning med den slutsats att Bussen var ett orakel i jägarkonsten i sin tid och att han var genom en hemlig konst i stånd till att göra många prof af sin trollkonst. Om han hade svartkonstbok kan jag intet med säkerhet veta. För om en sådan funnits i världen tror jag att den numera intet finns i någon boksamling.

Slut

Då Bussen dog i Göteborg hoppade hans jaktbössa hit och dit på ugnen der den låg hemma på soldattorpet i Hylte i Hjelmseröds socken. Många gånger då han var hemma torde han intet gå ut ur sin stuga sedan solen var nedgången af fruktan för skogsrået, och flera personer såg då att det var något utanför stugan i liknelse af ett qvinfolk. Han var då vid ett sådant tillfälle upprörd till sinnes med förvirrade blickar och anletsdrag. Då han kom antingen hem eller till andra ställen hördes starka förebud "(vård)" så att de nästan visste vem som kom. För förtroliga vänner yttrade han många

ACC. NR M. 9150:19.

gänger att han var ledsen öfver sitt förhållande och önskade att blifva det kvitt. Men när en sådan oro påkom honom tog han sin tillflykt till brännvin som för tillfället döfvade hans oro.- Alla hans samtida som jag talat med instämmer deri att han var i förbund med något slags troll eller skogsrån som hjälpte honom vid jagten och att han gerna velat blifva utaf med det om han kunnat. Det förunderliga är att på det torp han tjänade soldat före har alltsedan ingen välsignelse varit samt hat och osämja mellan man och hustru, vantrefnad med kreatur m.m.

19
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

ACC. NR M. 9150: 20.

FOLKSÄGNER OM KITTA GRÅ,

som var boende i Skeppestad socken. Enl. berättelse var hon den värsta trollkvinna som någonsin levat. Hon förmådde att utföra varje förvånande trollkonster och blev därigenom fruktad och avskydd av alla. Hon gick så långt i arghet, att hon förnärmade nästans egendom att sätta två gafflar i väggen där hon bodde, och på det viset kunde hon mjölka vilkens ko, får eller get hon behagade. Blev hon därför varnad eller upplyst om det orätta i hennes förhållande, upptog hon det illa och hämnades på flerfaldigt sätt, t. ex. förvände dem i vargar, oxar, hästar o.dyl. Det är alldeles förvånande vad orimligheter folket tillskriver denna kvinna. Kunde blott en ringa del vara sanning, så skulle hon varit naturens största missfoster, ja det värsta avskum som levat på jorden. Hon hade givit sig satan i våld med kropp och själ.

En bonde hade träffat en okänd karl och överenskommit med honom, att allt vad bonden förde till torgs, skulle han få eller kunna sälja och bliva därför betald efter önskan, och då skulle han höra den okände till. Efteråt sedan detta förbund var slutit dem emellan, fick bonden veta att det var satan som han ingått förbund med. Han blev därför rädd och skalv och darrade i alla leder fruktande för evigheten och för det osaliga liv han väntade sig efter döden. I

20
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

*Småland
Västra hd.
Skeppestads
sn.*

ACC. NR M. 9150: 21.

denna nöd tog han sin tillflykt till Kitta Grå, omtalade för henne det svåra förbund han ingått med satan, huru allt han utbjöd på torget till salu köptes, huru uselt det än var. Han bad henne därpå hjälpa sig ur denna svåra labyrint eller sak och försäkrade, att han skulle vara en tacksam välgörare emot henne sålänge hon levde. Hon skrattade åt hans farhågor för den onde anden, lovade därpå att hjälpa honom ur sin svåra belägenhet. Hon förvänder sig härpå till en ko samt befäller bonden föra sig till marknaden. Satan kom genast i liknelse av en människa och ville köpa, men vid han lyfte på täcket som bonden lagt över dess rygg, blev satan förbluffad och fruktade för att köpa den gamla trollkvinnan som föga gav honom efter i arghet och list. Han sade då: "Den som känner Kitta Grå, så köper han intet henne", varpå satan gick sin väg högst förtretad att så hava blivit lurad. Han såg att han intet samma tur att narra Kitta Grå, som han narrade Eva. Han kom allt ihåg det gamla ord-språket att ingen list övergår kvinnans list. Bonden blev nu fri från det olyckliga förbund han ingått med satan, och han vedergällde den kloka kvinnan med frikostighet.

Då Kitta Grå träffade satan hemma på kalas hos honom i som det kallas Blåkulla, förebråddes hon av honom för det hon hjälpt bonden och därigenom undanryckt satan ett rov, men hon ursäktade sig med varjehanda, varigenom den goda vänskapen dem emellan återställdes.

Varje dymmelonsdag reste hon till Blåkulla och kalasade. Hon red på en kvast, ko, får eller varg. Hon kunde t.o.å. taga människor

21
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

ACC. N:R

M.

9150: 22

22
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

att rida på, när det så behagade henne.

Slutligen då hennes trollkonster gingo över alla gränser och hon blev allt argare och argare, kunde rättvisans tjenare ej längre blunda, utan hon häktades och inställdes för en domstol där hennes många brott som hon genom trollkonst förövat, lades i öppen dag. Hon dömdes att springa på en glödhet sten bunden vid en påle. Hon utfördes härpå till ett ställe i Malmbäcks socken för att undergå straffet. En kavel lades i hennes mun och undergick härpå det barbariska dödsstraffet. Prästen som anmälde för överheten, var även närvarande vid hennes exekution. Hon sade till honom, att om hon hade fått tala tre ord till innan hon dog, skullat intet något kunnat växa på hans gård eller hemman under hans levnad.

En gammal man vid namn Nils Rystrand som dog vid 80 års ålder, berättade för mig, att i hans faders tid fanns en gl dom i Hjelm-seryd kyrka som det stod att läsa uti, att Kitta Grå brändes i Malm-bäck till följe av brukad trolldom. Men omtalte dom är nu bort-kommen ur kyrkans handlingar. Ibland folksägen har jag icke kunnat finna mera om denna kvinna och slutar min berättelse med den an-märkning, att hon föll ett offer för folkyran, vantron och mindre upplysning hos hennes samtida.

ACC. NR M. 9150:23.

Tillägg om Kitta Grå.

En tid var hon boende i Gigaryd⁹ Hjelmseryd socken. En gång for hon upp till prästegl med yste. Hon red då på en naturlig häst. Hennes systerdotter gick förut och kom före henne till prästegl. Prästen som visste, att Kitta Grå var en trollkona, försökte den lilla flickan, om hon hade lärt sig något av sin moster. Han frågade henne om hon kunde något. Flickan sade: "Jag kan mjölka vilkens ko jag vill." Prästen befälde henne att göra det. Hon satte då två gafflar i väggen och mjölkade en torparens ko på prästegl ägor. Då hon mjölket en stund, sade hon: "Mjölkar jag mera så dör kon." Prästen genmälde: "Mjölka ännu mera." Flickan mjölkade kärlet fullt då hon sade: "Nu föll kon ned och dog." Om aftonen kom torparen fram till prästegl och beklagade sig att hans ko var död. Prästen gav honom penningar till en annan. Kitta Grå kom som som sagt är till prästegl. med ystet men prästen nämnde intet om vad han sett flickan göra. Han fruktade att stöta sig med den gamla trollkvinnan.

Kitta grå flyttade sedan från Gigaryd till norra Hetseryds ägor i en liten stuga. Stället är för mig utvisat. En stor törnbuske växer nu på stället där hennes stuga stod. Här gick den lilla flickan till prästegl. Pigorna där som visste att flickan kunde något trolla bad henne göra varjehanda konster, men hon nekade och sade: "Jag får intet. Min moster har förbjudit mig det." De bådo henne

23
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

*Inlämnad
Västra h.d.
Hjelmseryds socken.*

ACC. N:R M. 9150:24.

då att sopa i ett av rummen som hon lovat. Hon tog härpå en kvist och satte i kvasten (kåsten) och då sopade han själv hela rummet. Prästen kom in och fick se hur kvasten sopade. Han upptäcktes av en helig ifver för Guds ära och tilltalade flickan med strängt allvar att hon var ett förlorat barn som lärt sådana djäfla konster. I många personers närvaro döpte han om henne och sedan förlorade hon sin trollkonst.

Kitta grå brändes som sagt är i Malmbäck på ett ställe som kallas Ösmoen.¹⁾ En järnhall upplades två alnar ifrån marken med en påle i mitten vid vilken hon bants. De eldade under järnhällen och hon måste barfotad springa därovanpå. Första dagen dog hon intet utan blott fradgades genom munnen. Hon kunde intet tala för den kavel hon hade i munnen. Andra dagen mot aftonen dog hon. Vid samma tillfälle avrättades en annan trollkona vid namn kapten Elin. Hon var nästan lika god i sin konst som Kitta grå. Hon for till blåkulla varje dyggnatt onsdag och kalasade. Hon halshöggs och å bålet brändes.

Slut.

1) Önnaskogen 3/4 mil ifrån Malmbäck. På 3 år efter hennes död växte intet något gräs på platsen där hon dödades. En nyckelknippa och en mjölkhare togs ifrån henne när hon häktades. Hon förmenas varit 70 år vid sin död.

24
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

ACC. NR M. 9150: 25.

SÄGNER OM BERG OCH TROLL.

I Jönköpings län Säby socken ligger en stor insjö som heter Sommen. Vid samma sjö ligger ett berg som allmänt kallas Somme-berg. Enl. sagan ibland folket bodde här i forntiden 3ne bröder ett litet stycke ifrån berget. Den ene av bröderna var rik hade tjänare och tjänarinnor samt hustru och barn. De två fattiga bröderna voro också gifta och hade hustru och barn och tillbragte sin tid i fattigdom. Nu hände sig att den rike och mäktige brodern bjöd sina rika vänner på kalas men ansåg under sin värdighet att dertill bjuda sina fattiga bröder. Detta smärtade väl de fattiga bröderna, men de tröstade sig med att Herren såg till deras ringhet och att han var deras säkra värn och hjälp. De gingo emellertid utåt samspråkande med varandra om broderns kärleksförhållande emot dem. Under det de kastar sina blickar längre bortåt rymden upptäcker de en varelse som ådrager sig deras uppmärksamhet. Föremålet närmar sig dem. Det tycks vara en människa men ej alldeles lika en sådan individ. Deras häpna syn upptäcker slutligen att det är ett troll, de ämna fly men trollet upphinner dem tilltalar dem vänligt och frågar dem vad som fattas dem eftersom de äro så bedrövade och med nedslaget mod. De två bröderna som intet trodde att en sådan varelse kunde hysa några ädlare känslor, vårdade sig knappt att svara

25
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

*Insamlad
M. Veddby bnd.
Säby sn.*

ACC. NR M. 9150: 26.

på de frågor som ställdes till dem. Slutligen sade den ena brodern till trollet: Vi äro tre bröder. Vi båda äro fattiga och vår andra broder är nu rik. Han är ansedd och mäktig och därför är han uppblåst, högmodig och föraktar oss fattiga bröder. Han håller nu gästabud och har bjudit sina rika vänner till sig men intet oss. Trollet svarade dem: "Låt detta intet gräma eder. Det är samma förhållande med mig! Jag har en broder som bebor Sommeberg. Han är en bergkonung över ett litet trollrike därför högmodas han och ser mig som är fattig över axeln. Han har nu kalas med en del rika troll som han bjudit till sig - men intet bjudit mig. Varpå trollet sade till de två bröderna: "Vill I lyda mina råd och göra som jag säger så skall det gå eder väl och i skolen bliva rika och välmående. Skaffa litet dopvatten som ett litet kristet barn är döpt uti, tag detta vatten med er till Sommeberg i afton och slå det i deras dryck så när de dricker därav bliver de yra i huvudet och slår ihjäl varandra, då får i all ägendomen som finnes där." Bröderna gjorde som trollet lärt dem och gingo till berget, när de kommo dit sågo de en mängd pysslingar dansa och jubilera och dricka. En kristen flicka som blivt tagen av trollen gick omkring med hornet och skänkte ut ibland trollen. Oförmärkt öste bröderna dopvattnet i deras dryck. Det gjorde snart sin goda verkan ibland trollen, de blevo yra stirrande och raglande, deras mod växte., de blevo övermodiga och sökte gräl med varandra. Slutligen började trollstriden med det förfärligaste raseri. Var och en sökte sin man, alla blevo

26
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

ACC. NR M. 9150:27.

på platsen. Bröderna stodo orörliga under trollstriden och betraktade med en hemlig oro det fasaväckande i denna strid. Efter dess slut inträdde bröderna i berget och ser de fallna trollen ligga lika stela vålnader. En hemskhet och fasa överfaller de båda bröderna, men blevo ännu mera förskräckta och liksom stodo fastgjorda vid berggolvet då de fick se något som rörde sig i en vrå av bergsalen. De närmar sig föremålet och finner att det är en gammal trollkäring som ännu levde, i samma stund ropar trollet: "Här luktar kristet blod." Hon hade i början av trollens gästbud dragit sig undan i en vrå och således intet fått något av det vatten som bröderna medförde. Den gamla trollkärningen bad nu de båda bröderna taga henne i hand för att hjälpa upp henne, men de funno inte rådligt efterkomma hennes begäran utan togo en järnstång som de funno i berget, gjorde den glödhet och räckte den i handen på trollet. Hon krammade så hårt att stängen bräcktes. Hon sade då till bröderna: "Jag har levat medan 7 ekskogar växt upp och 7 ekskogar ruttat ned, men aldrig har jag sett värre leverne." - Bröderna slog nu den gamla trollkärningen till döds med nämnde järnstång. De började nu att snoka omkring bergssalen och sågo med förundran all den rikedom och prakt som fanns i berget. Det åtgick flera dagar att forsla allt som fanns i berget till deras hem. De blevo nu rika och kunde stå i jembredd med den rika brodern som föraktat dem. Den kristna pigan som var i berget, välsignade de båda bröderna för sin befrielse. Hon blev sedan en medlem av brödernas familj, och de

27
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

ACC. NR M. 9150:28.

delade det de funno i berget ärligt och med sänja. Pigan fick ock sin del, och de tackade Gud i all sin tid för den hjälp han nu så underligen givit dem. Så långt sagan om samma berg.

28
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

ACC. N:R M. 9150:29.

FOIKSÄGEN OM HUNDÅSENS BERG KALLAT KLACKEN.

I nämnde gård bodde en enka med många små barn. Hon hade väl en liten hemmansdel, men oaktat detsamma hade hon behov av hjälp. Utan faderligt stöd för sina små barn var hon nära att digna under bördan av sina bekymmer. Då de större barnen om kvällen inslunrat på sina läger, där änglar beskyddade den späda, satt den sörjande modren och utgöt mången tår, under det hon vaggade det yngsta barnet på sina knän. Hon sade högt för sig själv: "Nu är skördetiden inne; säden är mogen, och jag har inte något arbetsfolk som kan hjälpa mig att skörda." Under hon så talade vid sig själv, blickade hon ängsligt åt dörren. Det var nu nästan midnatt, och nattens skuggor bredde ut sitt täckelse över jorden. Just som hon ömnade sig att gå till sängs och i sömnens sköte bortglömma sin smärta, hör hon en röst tilltala sig. Hon förskräcks så hon vill ~~dign~~ till jorden. Hon sansar sig, söker att uppfånga varje ord av rösten som talar. Hon hör åter rösten tilltala sig och lova att den talande skulle hjälpa den bedrövade enkan med skörden. Såsom betalning ville den okända hava en kittel med kokad sötgröt, som enkan skulle bära ut på åkren. När enkan slumrat några timmar drömmande om lyckligare tider, uppstiger hon varsamt och tyst för att inte väcka de små som lågo omkring henne, pantor av den försvunna kärleken. Hon tänker upp en plan, och när den vridt som den

30
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

*Inväland
Västra hnd.
Hjälmsryds m.*

Isplantor?

ACC. NR M. 9150:30.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Hon tänder upp eld på spisen, kokar den gröt som den okända rösten begärt för sitt arbete med skörden., och bärande kittelen mellan händerna skyndar hon i dagningen ut på åkren utan att ana den besynnerliga skördemannen ankommen. På åkren ser hon ingen enda varelse. Hon ser blott säd avskuren, bunden i kärvar och lagd ordentligen i högar. Hon hörde med förvåning att något rörde sig på åkren och hörde någon som talade dessa ord: "Du skall göra band, jag skall skära hand, och lilla Nippa skall binda." Nu var allt klart för henne. Hon förstog nu att det var troll som talat till henne aftonen förut, och att det var sådana som skuro åt henne. Hon förskräcktes för det besynnerliga skördefolket, men då hon såg att de intet gjorde henne annat än godt, blev hon glad och tackade Gud för den underbara hjälp han givit henne. För enkans redlighet att betala fattade trollen ett slags medömkan med henne, och vid flere tillfällen hade hon mycket godt av dem.

Som det var höst och hon ville hava sitt lin spunnet och visste intet huru hon skulle få det spunnet. Under det hon så klagade sin nöd för sig själv, kom samma troll till henne och lovade att hon skulle spinna linet åt henne. Enkan blev glad och lovade att belöna henne därföre rikligen. Trollen ville nu blott veta huru många tågor hon skulle taga i tråden, 1 eller 2, varpå enkan svarade: "Tag 2 tågor! Det bliver intet för starkt. Hon lämnade härpå ett Lispund tåger till trollkvinnan med begäran att hon så fort som möjligt

ACC. N:R M. 9150:31.

skulle spinna detsamma, för hon behövde det till sina barn. Inom några dagar hemkom hon med spånaden, och då tyckte enkan att tråden var för fin, och att hon intet kunde begagna den till vävnad. Trollet sade då: "Jag skall väva det", varpå trollet tog det spunna garnet och vävde det samt kom genast hem till enkan med detsamma mycket väl väven och sammanfogad. Trollet föreslog enkan att hon skulle sälja väven till Hans Mjt Konungen som just när detta skedde, reste ut till Skåne. Enkan efterkom hennes råd. Hon utbjöd sin väv till konungen, och efter han var ovanligt fin och väl väven, köpte konungen densamma och betalte den rikligen. Han gav dessutom till enkan en stor belöning för hennes vackra väv. På detta vis åtnjöt hon mycket godt av trollen i berget. De hjälpte henne vid flere tillfällen. Enkan som såg den underbara hjälp hon vid flera tillfällen fått av Gud, tackade honom derföre. Hon uppfostrade sina barn till gudsfruktan och dygd. Så långt om enkan och trollen.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Öfve

M. 9150:1-5

SKRIFTER UTGIVNA GENOM LANDSMÅLSARKIVET I LUND

13

SMÅLANDS MINNEN

TEXTER UR

FÖRENINGENS FÖR SMÅLANDS MINNEN ALBUM.
UTGIVNA MED HISTORISK OCH BIBLIOGRAFISK
ORIENTERING

AV

STEN-BERTIL VIDE

GLEERUPSKA UNIVERSITETSBOKHANDELNS FÖRLAG · LUND

Uppteckningar från Hjälmseryd

I en samling manuskript bundna i folioband.

Uppteckningarna är gjorda av en f.d. seminarist från Hjälmseryd, Anders Petersson, och skänkta till Föreningen för Smålands minnen år 1877 av akademiadjunkten Leander.

Märkvärdiga personer af Bondeståndet

I Draget Hjälmseryd Socken bodde en bonde vid namn Lars. En dag då bonden var frånvarande kom en person till hustrun, som var ute å åkren och ville umgås med henne. Hustrun som fann karlen aldeles lik sin man kunde intet ana att det var en annan, som ville förleda henne till oloflig kärlekshandel med sig. Hon biföll hans begäran, sedan hon först förhållit honom hans oartiga begäran att intet kunna vänta till lägligare tid. Af denna beblandelse blef hustrun hafvande och efter den tiden som naturens lagar föreskrifvet qvinnan föddes hon en son som kallades Axel, som i den mån han uppväxte blef den starkaste bland människor. Allmänt troddes att hans fader var en hjätte i synnerhet som bonden Lars aldeles förnekade sig att hafva varit närvarande vid det tillfället som hustrun blef hafvande. Den lilla Axel utbildades hastigt till den ovanligaste människa. Redan vid åtta års ålder då hans fader bonden Lars på Släda från skogen hemforslade timber hände sig att oxarna ej orkade draga upp stocken uppföre backen vid deras gård Draget, spände bonden ifrån dem och lät lasset stå qvar intet anande den lilla Axels ovanliga styrka. Utan att uppmärksamma gossens förhållande fortsätter han sin väg hem. Gossen fattar tag i tiselen och drager lassen hem till gården, der hans moder och andra dervarande personer med forskräckelse sågo gossens hjättstyrka. Då gossen upphunnit manlig ålder dog hans fader Lars då han blef enda stödet för sin moder. Han upphygde då ny Ladugård och hembar stora Ek-

bjällkar, som nu vid Ladugårdens ombyggnad ligga till fotträd. Man försattes alldeles i förundran då man föreställer sig att dessa stora stockar blifvit burna på människors axlar. En tid derefter var modren utan salt. Hon bad då sin son att han ifrån Karlsham skulle hemskaffa sådant, som han lofvade. Hon bakade då bröd af en skäppa mjöl till matsäck och han begaf sig å väg till fots till Karlshamn. Kommen till skilnaden imellan Jönköpings och Kronobergs Län eller vid pass 1/2 mil förtärde eller uppåt han hela förrådet af den medsände maten. Utan vidare förtäring fick han tillryggalägga hela vägen till Karlshamn. Ankommen till Staden går han in i en handelsbod och begärar att få köpa en tunna salt som han ock fick. Bodbetjenten frågar honom om han intet hade någon häst. Nej! svarade den starka Axel. Skall du bära det sade Bokhållaren varpå han svarade ja, men tillade: »blott jag får äta mig mätt». Händelsen berättades genast för handelspatron på stället som genast lät anrätta en måltid för honom af Stufvadt kött samt bröd. Han gjorde en stark måltid. Betalde Saltet och begaf sig på hemvägen, bärande saltet på ryggen. Bokhållaren som omöjligt kunde föreställa sig att någon människa funnes som förmådde bära en sådan dyngd följde efter ett stycke på vägen för att se om han förmådde att bära Saltsäcken. Den starka Axel kom då till en Ek som stod utmäd vägen och fick deri trädet se en gren som han tyckte passa till en ärjekrok. Dermed fattar han regelmässigt med ena handen i grenen och nedrycker den under yttrande: »du passar bra till en ärjekrok», varpå han lägger grenen ofvanpå säcken. Bokhållaren som såg att allt var sanning lämnade den starka Axel under yttrande: »nu ger jag dig T-d». Axel fortsätter sin väg hemåt, utan den ringaste föda. Ankommen till Grefvaryd skog, plockade han lingon varunder han hade säcken på ryggen. Hemkommen till sin moder åt han upp bröd efter en skäppa mjöl och kött af en slagtd bagge. Hans moder som såg hans glupskhet grät en flod af tårar. Han dog i medelåldren. Men det förmäles intet något om hans hustru. Enl. ett i Draget förvarat köpebref innehafdes gården i medio af 13 eller 14 århund. af en Larsson. Släkten som nu innehar Draget härstammar från den starka Axel. Ingen af släkten har varit så stark som stamfadren.

Tillägg

Bilaga till M 9150:1-5

Axel var en gång i Ljungsberg för att hjälpa dem med att köra timmer. Utan att säga vad han ville göra går han till skogen och bär timret öfver ett kärr (det var nyligen hugget). När han slutat går han fram till gården för att äta. Hustrun der hade då kokat gröt af en half skäppa mjöl uppöst gröten och lagdt 1 $\mathcal{U}$ Smör i bland gröten. Axel åt ofvanpå och hittade intet på smöret. Han förargades deröfver men sade ingenting, utan går åter dit der han varit förut och bär timret tillbaka der han tagit det. Sedan går han återigen fram till gården. Hustrun frågade nu om han intet ville äta mera. Han svarade Ja! och satte sig till bords, och hittade nu smöret. Han åt upp all gröten, gick sedan och bar timret åter öfver kärret. Vid ett kalas i Sisshemmet blef han så stark han var ihälslagen af en bonde i Ryd vid namn Pehr. Härmed tillgick på följande sätt; då gästerna voro mätta och glada gingo de ut i ängen för att förlusta sig i det gröna. Axel bad då Pehrs hustru att hon skulle »lösska» honom i hufvudet. Hon lofvade och Axel lade sitt hufvud i händes knän. Pehr som såg detta blef genast ond. Svartsjukans demon öfvervåldigade honom. Han beslöt att hämnas. Han fattar tag i ett stycke af en vedrög som händelsevis låg der, rusar fram der hans hustru och Axel var och slår honom i hufvudet så att han dör. Alla gästerna rusa till stället vid Pehrs hustrus skrik: »nu slog han ihäl honom». Pehr var äfven en oförvägen och ovanligt stark man, så att ingen af de närvarande torde säga något till honom för hans ogerning. Axels hustru grät och jämrade sig. Hon gick genast till dåvarande lagman och angaf brottet, men då fick hon se Pehrs Silfverkanna i Ryd som han gifvel lagman såsom gåfva för att han skulle hjälpa honom, så att han blef fri från straff. Som Axels hustru inträdde till lagman yttrade hon: »här står Pehrs Silfkanna i Ryd, nu har jag ingen rättvisa att vänta». Pehr i Ryd slapp med några obetydliga böter. Axel lämnade 2 Söner och 1 dotter efter sig vilka fortplantat släkten intill våra dagar.

* * *

I Wäxiö Stad bodde en fattig Enkefru med 3 barn, en son och två flickor. En vacker sommardag sade barnen till sin mamma: får vi i dag gå ut i skogen och plocka oss litet bär? Hon lofvade

dem det, men med det vilkor, att de intet fingo gå längre än på stadens mark. Intill stadens ägor låg den tiden en skog, som kallades hjettes-skogen. Der bodde en förfärlig Rese eller hjette, som åt upp folk om de kom in i hjetteskogen. Derföre var det som modren intet lofvade dem gå af stadens mark. Hon sade äfven att går [ni] i hjettes skog så kommer han och tager er, slagtar och uppäter er allesammans, och får jag en sorg som lägger mig i grafven. Hon sade: gå och gör som jag sagt. De gingo men glömde snart den moderliga förmaningen. Barnens lekar och skämt samt den ljufva sommarens fågring nedtystade modrens råd. Då de pläckt blommar, pläckade de bär. Under skratt och löjen kommo de utan att märka det helt nära hjettes skog. Blott Jerdesgården var imellan. Nu blickade de in ginom Jerdesgården och sågo med nyfikna blickar den mängd med bär och blommar som fans i hjetteskogen. Barnen öfverenskomma nu med varandra att ingå i hjetteskogen. De gå nu öfver Jerdesgården och pläcka bär och blommar. Bären läckar dem allt längre in i skogen. Hjetten som stod på en afstånd inne i skogen dåld af några buskar, betraktade de små barnen med rofgriga blickar. För att vara säkrare om sin fångst gaf han dem tid att mera fördjupa sig i skogen. Barnen sprungo hit och dit, der de funno de mästa bären. Hjetten smyger sig närmare dem. Barnen som intet fruktade någon fara, anade intet att de vore så nära sin fiende, utan ämnade på uppmaning af brodern återvända hem. De samlades för att öfverse det förråd af bär och blommar de plockat, skratade åt söta mammas farhågor med mera. Då kom hjetten i ett språng och tog dem alla tre. Då blef en Jemmer och skrik ibland barnen. Hjetten förde dem som en blex till sin boning, der han oaktadt deras böner och tårar genast åt upp de två äldsta barnen. Den lilla flickan lät han lefva tills han en annan gång blef hungrig. Flickan bad hjetten att hon skulle få lefva och gå hem till sin mamma. Hon grät och sade att händes mamma skulle dö af sorg om alla händes barn blefvo borta. Slutligen bevektes hans stenhjerta, och han lofvade henne gå hem, men tillade »skynda dig hem och undan min åsyn, för vaknar min matlust så undslipper du intet». Flickan tackade Resen för hans godhet och sprang det fortaste hon kunde igenom skogen ställande kosan till sitt hem. Under tiden ångrar hjetten att han släpt sitt rof. Han rusar åstad och hinner den lilla flickan, men med ett hopp

Anders M. 9150:1.
Watten, M 1688 A
Anders M. 9150:1.
Anders M. 9150:1.

Se även A 4412

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Märkvärdiga personer af bondeståndet.

I Draget Hjelmseryd socken bodde en bonde vid namn Lars. En dag, då bonden var frånvarande, kom en person till hustrun, som var ute å åkern och ville umgås med henne. Hustrun, som fann karlen alldeles lik sin man, kunde intet ana att det var en annan, som ville förleda henne till oloflig kärlekshandel med sig. Hon biföll hans begäran, sedan hon först förhålllet honom hans oerfarna begäran att intet kunna vänta till lägligare tid. Af denna behandling blef hustrun hafvande och efter den tiden, som naturens lagar föreskrifvet ovinman, födde hon en son, som kallades Axel, som i den mån han uppväxte blef den starkaste bland människor. Allmänt troddes, att hans fader var en hjälteisynnerhet som bonden Lars aldeles förnekade sig att hafva varit närvarande vid det tillfället som hustrun blef hafvande. Den lilla Axel utbildades hastigt till den ovanligaste människa. Redan vid åtta års ålder, då hans fader bonden Lars på slädda från skogen hemförslade timber, hände sig att oxarna ej orkade draga upp stocken uppföre backen. Vid deras gård Draget spände bonden ifrån dem och lät lasset stå qvar intet enande den lilla Axels ovanliga styrka. Utan att uppmärksamma gossens förhållanden fortsätter han sin väg hem. Gossen fattar tag i tisteln och drager lassens hem till gården, der hans moder och andra dervarande personer med förskräckelse sågo gossens hjälttestyrka. Då gossen uppmunit manlig ålder, dog hans fader Lars, då han blef enda stödet för sin moder. Han uppbyggde då ny ladugård och hembar stora ekbjälkar, som nu vid ladugårdens ombyggnad ligga till fotträd. Man försattes alldeles i förundran, då man föreställer sig, att dessa stora stockar blifvit burna på människors axlar. En tid derefter var modern utan salt. Hon bad då sin son, att han ifrån Karlshamn skulle hemskaffa sådant, hvilket han lofvade. Hon bakade då bröd af en skäppa mjöl till matsäck, och han begaf sig å väg till fots till Karlshamn. Kommen till skilnaden emellan Jönköpings och Kronobergs län, glider vid

pass ¹/₂ mil förtärde eller uppåt han hela förrådet af den medhufda mat-
~~XXXX~~ säcken. Utan vidare förtäring, fick han tillryggelägga hela vä-
gen till Karlshamn. Ankommen till staden, går han in i en handelsbod
och begär att få köpa en tunna salt, som han ock fick. Bobbetjenten
frågar honom, om han intet hade någon häst. Nej! svarade den starke Axel
Skall du bära det? sade bokhållaren, varpå han svarade: ja, men tillade:
blott jag får äta mig mätt. Händelsen berättades genast för handels-
patron på stället, som genast ~~XXXXXX~~ lät anrätta en måltid för
honom af stufvat kött samt bröd. Han gjorde en stark måltid, betalade
saltet och begaf sig på hemvägen, bärande saltet på ryggen. Bokhållaren
som omöjligt kunde föreställa sig att någon människa funnes, som för-
måde bära en sådan dyngse, följde efter ett stycke på vägen för att se,
om han förmådde att bära saltsäcken. Den starke Axel kom då till ene-
k, som stod utmed vägen och fick däri trädet se en gren, som han tyck-
te passa till en ärjekrok. Dermed fattar han regelmässigt med ena han-
den i grenen och nedrycker den under yttrande: du passar bra till en
ärjekrok, varpå han lägger grenen ofvanpå säcken. Bokhållaren, som
såg, att allt var sanning, lämnade den starke Axel under yttrande: nu
ger jag dig t--d. Axel fortsätter sin väg hemåt utan den ringaste föda.
Ankommen till Grefvaryd skog, plockade han lingon, varunder han hade
säcken på ryggen. Henkommen till sin moder åt han upp bröd efter en
skäppa mjöl och kött af en slaktad bagge. Hans moder, som såg hans
glupskhet, grät en flod af tårar. Han dog i medelåldern, men det för-
mäles intet något om hans hustru. Enligt ett i Draget förvarat köpebref
innehafdes gården i medio af 13 eller 14 århundradet af en Larson.
Släkten, som nu innehar Draget, härstammar från den starke Axel. Ingen
af släkten har varit så stark som stamfadern.

Tillägg.

Axel var en gång i Ljungsberg för att hjälpa dem med att köra
timmer. Utan att säga vad han ville göra, går han till skogen och bär

timret öfver ett kärr (det var nyligen hugget). När han slutat går han fram till gården för att äta. Hustrun der hade då kokat gröt af en half skäppa mjöl, uppöst gröten och lagdt ett skålpund smör ibland gröten. Axel åt ofvannå och hittade intet på smöret. Han förargades deröfver men sade ingenting utan går åter dit der han varit förut och bär timret tillbaka der han tagit det. Sedan går han återigen fram till gården. Hustrun frågade nu om han intet ville äta mera. Han svarade ja och satte sig tillbords och hittade nu smöret. Han åt upp all gröten, gick sedan och bar timret åter öfver kärret. Vid ett kalas i Sissennet blev han så stark. Han var ihälslagen af en bonde i Ryd vid namn Pehr. Härmed tillgick på följande sätt: då gästerna voro mätta och glada gingo de ut i ängen för att förlusta sig i det gröna. Axel bad då Pehrs hustru att hon skulle "löfska" honom i hufvudet. Hon lofvade och Axel lade sitt hufvud i hennes knän. Pehr som såg detta blef genast ond. Svartsjukens demon öfverväldigade honom. Han beslöt att hämnas. Han fattar tag i ett stycke af en vedrög som händelsevis låg der, rusar fram där hans hustru och Axel var och slår honom i hufvudet, så att han dör. Alla gästerna rusa till stället vid hans hustrus skrik: nu slog han ihäl honom. Pehr var öfven en oförvägen och ovanligt stark man, så att ingen af de närvarande torde säga något till honom för hans ogerning. Axels hustru grät och jämrade sig. Hon gick genast till dåvarande lagman, och angaf brottet, men då fick hon si Pehrs silverkanna i Ryd som han gifvet lagman såsom gåfva för att han skulle hjälpa honom så att han blef fri från straff. Som Axels hustru inträdde till lagman yttrade hon: "här står Pehrs silverkanna i Ryd. Nu har jag ingen rättvisa att vänta." Pehr i Ryd slapp med några obetydliga böter. Axel lämnade 2 söner och 1 dotter efter sig vilka fortplantat släkten intill våra dagar.

Slut.

Soldat Buss.

Föddes år 1767 på ett torpställe inom Hjelmserys socken. Redan vid 17 års ålder var ~~K~~ jakten hans käraste sysselsättning. Hela dagarna jagade han i skogen. Hela hans traktan var att lära sig jaga genom hemlig konst "trolikonst". Efter många försök fann han målet för sin önskan. En dag då han i skogen öfvade jagten kom ett skogsrän till honom och lofvade honom (mot vilkor som ej äro uppteifna) att om han rättade sig efter hennes begäran, skulle han kunna jaga och skjuta så mycket han ville. Med glädje mottog han anbudet, och lofvade "skogsfrun" att rätta sig och fullgöra hennes önskingar. Nu först kunde han skjuta riktigt. Förmyndarsvärda äro de jagthistorier som berättas om honom och som de äro sanningsenliga vill jag nu meddela dem.

I Lida Hjelmseryd socken var husförhör hos en bonde vid namn Johannes, och som sedvanligt är äfven kalas. Bonden som var ovän med soldat Buss trodde intet att det var värdt att bjuda honom med på middag, ändå han var i läseroten. Buss som intet var någon så kallade "väsare" infann sig på husförhöret. Bonden påminde honom hans gjorda löfte att skjuta något vilt till stek för presterna, härpå gaf han (honom) Bussen några supar så att han blef munter. Härpå gick Bussen ut, tog sin bösse med sig. Efter en 15 minuter kom han in med en hare, som han skjutit bakom ladugården. Han sade till bonden: "Är du ~~XXXXX~~ belåten med denna (haren) eller vill du ha flera?" Bonden tackade och sade, att han var belåten dermed, men Bussen som blef altemera utdymd af bränvin gick åstad igen och inkom efter samma tidsförlopp med den andra haren med yttrande till bonden: "Är du intet belåten med denna, skall jag skjuta flera". Bonden sade, att han var fullt belåten.

Någon tid derefter gick han (Buss) på jakt i sällskap med två andra: soldat Slätt och Blom. Kl. 2 om morgonen då de lägrade sig vid en mosse å Ka~~h~~shults ägor. Allt var tyst i skogen. De tände upp eld och lågo och värmda sig. Bössorna hade de satt vid träden. De båda sol-

delarna vore just i begrepp att komma då de långt bort ibland träden fick se ett fruntimmer med snappa steg komma till dem. Hon stannade något vid elden liksom för att varna sig. Derpå gick hon och tåg de två soldaternas bössor den ena efter den andra. Sedan satte hon dem. Bussens bösse tog hon äfven och blåste i pipan och satte den sedan på sitt ställe.

Härunder lågo de två soldaterna orörliga och låttsade att de sofvo.

De sågo tydligen att det var ett troll eller andeväsen och oliket människor. Härefter begaf hon sig bortåt skogen ur deras åsyn. Buss gick sedan efter i samma riktning, som de sågo henne taga och var borta $\frac{1}{2}$ timme. Kom sedan tillbaka och lade sig en stund. Sedan ropade hon till dem: "Kamrater! Nu är tid att stå upp; hör I hur orren spelar?" De stego upp, togo sina bössor och spridde sig i skogen för att lyssna var orrfåglen satt. Bussen sköt den ena fåglen efter den andra och de båda soldaterna fingo inte.

De blefvo slutligen ledsna vid jagten och sade sig imellan: "Vi gå hem.

Skogsfrun hjälper Bussen. Hon blåste i hans bösppipa. Vi får ingen fågel huru länge vi går här." Under det de samtalade sig imellan skjuter Bussen

många skott och kommer slutligen till dem med 7 orrfåglar, som han skjutit kl. var 6 på morgonen då de återvände hem. Bussen glad och skämtande,

de två andra förargade öfver att de intet fått någon orrfågel. De gjorde

det löftet att intet mera skulle följa med Bussen på jakt. De trodde att trollfrun som visade sig vid elden hjälpt honom och framskuffat fåglarna som han skjutit. En gång låg han sjuk en lång tid och kunde intet

jaga. Hans bösse låg laddad på ett skåp i rummet. En morgon satt det en 20 ås0 orrfåglar på jerdessgården utanför hans boning. Han hörde dem spela sitt klunk! klunk! men var så sjuk att han intet förmådde skjuta.

Andra dagen var det samma förhållande. Bössan rörde sig der hon låg.

Då måste han stiga upp och låta leda sig ut i förstugan, afsköt skottet och träffade 2 orrfåglar och de andra flög sin kos för den dagen.

Bussen älskade bränvin och var därför sällan hemma utan dref omkring i bygden för att få bränvin. Derför var han fattig. En gång hemkom han till hustrum. Hon berättade då för honom att räfven tagit deras enda fåre

Hon fortfor; "Nu har vi intet något lefvandes kreatur." - "Det ser jag l-d," svarade han. "Säg mig blott", fortfor han, "vartåt räfven gick skall jag gå och skjuta honom." Hustrun pekade åt det väderstreck som hon sedt räfven gå, varpå han gick ut i skogen och efter en half timma kom han till baka med räfven på axeln. Han yttrade till hustrun: "Ser du att räfven måste släppa till stött skinn. Det är mera värt än ett får." Sadana så tillseende trolljakter stärkte allt mera folkets tro på, att han hade ingått förbund med skogsrån och att de hjälpte honom vid alla hans företag, och troligt synes det så eftersom flere af hans samtida (som jag talat med) af vilka några ännu lefva berättat allt på lika sätt. Kyrkoväktare Hets berättade följande för mig då han lefde: "Jag var," så lyda hans ord "en gång med Bussen på jagt. Vi gingo bitida en morgon kl. I åt skogen då vi kommo till ett ställe lade vi oss att sofva, men som det var kallt tänkte vi upp en eld och lade oss vid. Bössorna satte vi vid ett buskar. Då vi legat en stund kom der en grann ovinna till oss och värmdes sig vid elden. Sedan tog hon Bussens bössa, bläste i pipan och satte den sedan der den stod. Min bössa rörde hon inte. Jag låtsade jag sof, och jag tänkte, nu får jag inte skjuta något, och det slog in. Skogstrun försvann, och vi gingo ut åt skogen. Bussen fick genast skjuta men jag intet. Om jag mins rätt fick han 9 eller 10 orrar. Jag var arg inom mig sjelf och svor tygt att jag aldrig skulle följa med honom mera på jagt. En gång han var på jagt i Nydala socken fick hundarna upp en väsklo och som de intet kunde jags den, som han ville, bent han hundarna och svor, att värglon skulle ändå blifva hans. Han höll ord, inom några minuter sköt han honom. Efter jagtens slut framkom han till gården som låg i närheten (Sandvik) och omtalade (skrytande) huru snart och vickt han kunde skjuta villebörd.

Han kunde räfven "döfva värk" och flere personer har han botat för denna sjukdom. Under sin tjenstetid kom han hem en gång ifrån kriget. Det berättades då för honom att en björn uppehåll sig i socknen vid en *sjö* som het Varmen. Många hade försökt att skjuta honom, men alla försök

misslyckades. Bussen sade: "Så via mi gamla konst slår in så ska ja skjuta honom." Han begifver sig ut åt skogen för att söka tätt på nalle. Han får på ett afstånd se honom, han bereder sig att möta besten. Han laddar ett mycket starkt skott, klifver härpå upp i ett träd inom skothåll, skjuter och träffar honom så att blodet strömmar ifrån honom. Björnen slug och finblig stoppa såret och börjar att bära riskvister och stubbar till trädet der Bussen satt, troligen för att få en bro så hög att han kunde komma upp till jägaren och få hämnas på honom. Bussen var säker på sitt skyddsvärn, skrottande sade han åt björnen: "Dra du ris, duher intet ~~KAN DU HÄR~~ för ditt besvär. Får ja skjuta på de en gång till så faller du." Han laddar återigen och aflossar sitt skott och träffar björnen på rätt stället. Björnen hade då hunnit så mycket ris och stubbar omkring trädet att han hunnit halfvägs upp der Bussen satt. Han gick på bakfötterna. Då skottet träffat, sprang han till sjön och gräpde ner sig i göttjan så långt att han intet fanns förrän efter flera dagars sökande. Bussen var intet rädd, han hade mod i bröstet både i krig och fred. Han steg ned ur trädet och var intet litet stolt öfver att han kunnat skjuta en björn. Han laddar sin bössa ånyo och med den under armen beredd till försvar börjar han jakten ånyo efter nalle, men förgäffes. Då aftonen var, öfvergaf han allt hopp att finna honom, utan han går fram till byn för att dels få sig något mat och brännvin att styrka sig med efter den långa striden med nalle utan ock att ställa sig folk till hjälp att uppsöka honom. Då han ätit och druckit samt språkat varjehanda, fick han några personer med sig i skogen för att söka upp björnen. De gingo hela den dagen utan att få den ringaste upplysning vad han tagit vägen Om aftonen gingo de hem. Om ~~KVÄLLEN~~ kvällen gjorde Bussen varjehanda konst, ber sisom att låta dem skjuta med sin bössa utan att träffa "fläcken", ibland att icke få eld med mera. Om morgonen andra dagen gåfvo de sig åstad till skogen och efter mycket sökande funno de honom vid sjökan- ten (Värmen). Han hade grafvit med sig i göttjan, men en person fick se

M. 9150:8.

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

en fot af honom, ~~medan~~ som stack upp öfver vattnet. De uppdrogo honom med mycket nöda på landet. En person sprang hem efter häst och åkdon för att köra honom fram till gården, der de under "skrejt och stoj" afdrog huden. Härunder stod Bussen och såg på och var lik en segerhjälte med triumferande uppsyn och blickar. Alla berömdo honom för hans drägliga geming. De gifvo honom äfven så mycket brännvin han ville och förmidda supa. Han sålde sedan björnhuden och fick den bra betald. Köttet åt han dels upp och dels försålde han. Ännu ihågkomma de gamle Bussen och hans stora björnjagt vid sjön Värmen.

Bussen var den snällaste jägare man kan föreställas sig. Då han gick på jakt var han säker att han fick skjutit fågel eller annat vilt. En afton gick han till en person som köpte orr- och tjäderfågel och sålde 24 st. orrfåglar till honom. Fågelhandlaren sade: "Kom hit med dem i morgon så skall ja köpa dem." Bussen genmålde: "Ja har inte skjutit dem än, men i morgon kl. 10 ska ja va här må dem." Om morgonen kl. 7 gick Bussen åstad till skogen i sällskap med en annan jägare och sköt de försålda 24 orrfåglaerna. På ett ställe i skogen sutto de alla 24 och ingen af dem flög ur trädet förrän han skjutit allesammen. Äfven denna gången sig den medföljande personen skogsfrun framskynda till Bussen och tala med honom. Han (Bussen) yttrade då i få ord till den medföljande personen: "Du må tro ja ä inte lik anna skyttar. Jag skjuter så mücke ja vell." Sedan skogsräet talat med honom sågs hon ila med snappa steg derifrån och försvinna. Den medföljande personen yttrade då tillfälligtvis: "Vad kunde det vara för ett ovinnfolk som talte med Bussen?" Han svarade: "Då vet ja inte." Han fortfor: "Men hur är det möjligt att Bussen kan skjutit så mücke?" "Jo, jo men, det har allt sine sidor," svarade Bussen. Samtalet afbröts och de åtskildes. Bussen gick till honom som han sålt fåglarna till och lämnade till honom mycket riktigt de 24 st. orrfåglaerna och fick den öfverenskomna betalningen derför. Han sade då till Bussen: "Hur i Herrans namn har han kunnat skjutit så mycket fågel sedan i går afton?"

Bussen svarade: "Jo lycken har varit må me." Bussen tog afsked och gick derifrån till en lönkrog för att få sig ett dunkigt ins för en del af de således lätt förtjänta penningarna. Opphörligt då han var hemma på torpet och fri från kronens tjenst äref han omkring i bygden, bussen och 2 å 3 hunder voro hans sällskap. Brännvin var hans "allt i allom" och sällan hemkom han till sin hustru utan att hafva tagit till bästa af penning ädla dryck, men han var intet otidig mot varken hustru eller barnen. Under hans ströfverier kom han en gång till Eskeskärr. Der bodde den tidens ogift dräng som KÅÅÅ hette Johannes Djur och en hans broder som var gift. De lifvade äfven trolldom och kunde äfven jaga. Johannes Djur gjorde skäl för namnet, han åt nästan allting rått. Nu voro bröderna tillsammans. Brännvin framtog och förstördes i ymnigt mått, sedan följde de med Bussen till Gyljaryd, der voro också jägare. Under det de gingo yttrade Bussen: "Vi borde nu vi äro gläa rått skjuta oss ett rådjur." De emärkte: "Sådana djur finns inte här på orten." Bussen sade då: "Vill i sätta upp må me att jag skjuter en råget inom tre timmar." Som de trodde att det var omöjligt så satte de upp 3 kennor brännvin. Buss skulle då skjuta den inom 3 timmar. De togo sig några supar och i detsamma var det gånget en timma af den utsatta tiden. De gingo nu till ett ställe ett stycke ifrån gården. Bussen bröt en asrövisk med löf på och nedsatte i jorden. När två timmar voro gångna, kom rågeten springande och stannade och åt KÅÅÅ på asröfvet. "Kommer du nu?" sade Bussen och lade bussen till ögat och sköt henne. Nu framskyndade de som gjort uppsatsen. De förundrade sig öfver Bussens förmåga att kunna framställa ett sådant djur, och så lång väg. 4 personer burde det skjutna villebrådet fram till gården. Mycket folk samlades och det uppsatte brännvinet förtärdes. Alla människor som kände Bussen buro aktning för honom eller snarare rädsla så att vilken stuga han kom in uti blief han "fägnad" med något huru fatiga de voro; "de fruktade för hans trolldom" och att han skulle *öfva* den

något ondt om de stötte sig med honom. Men i den delen mistroddes de honom utan sök. Han var godsint och medlidsam och ville gärna gifva till nådens barn. Han var en slags "kruklare" och botade både folk och kreatur, öppnade åder och var i så måtto en folkets vän och välgörare. Han var äfven en lustig kurre, slyskson m. m.

En dag voro några jägare på jakt efter räf. Deras hundar fick upp räf och dref honom före sig i skogen. Bussen var vid tillfället hemma. Han hörde jagten och tänkte vid sig själf så här: "Det var tusen till nörgångerna skyttar, ja ska spela dem ett puts." Räf och hundar kommo i närheten af Bussens boning och han vaktade blott på tillfälle att få verkställa sitt förhållande. Se han ut genom fönstret kom räfven i skogsträck och ämnade sig förbi stugan. Bussen sprang till dörren och när de den och räfven sprang in i stugan och kröp under bordet. Buss skrottade åt händelsen och att han förmådde taga räfven lefvande. Han sade åt sin hustru och den främmande personen som var der: "Hur rollt ska de bli nå skyttarna komma in här och få se räfven ligga lefvande under bordet." Jägarna kommo också efter en stund och utäste ovet mot honom för som de trodde: "han hade stant deras jakt och stulet deras räf genom sin förbannade trolldom", slutligen då de både länge och väl "trätt" på honom tröt hans tålmod "och de måste hals öfver hufvud ut på firan" Med de jägare som var goda vänner med honom gick han gärna i skilskap med nå jagt. Derick då ~~XXXXX~~skjuts något villbråd men de som han var ovän med de kunde aldrig skjuts något. Han förhåll deras eld och på varje hant sått om de ~~XXXXX~~ sköto på orrfågel eller tjäderfågel så trötade de intet, och intet flig fågeln, ehuru många skott de sköto på honom.

Vid 23 års ålder ingick han vid kongl. Kalmar regemente som soldat och tjänade soldat vid regementet med stort beröm i 20 år Han bevisat de 1798, 1790 och 1806 årens fälttåg och utmärkte sig genom mod och tapprenhet. En gång kom han hem ifrån kriget. Hans hufvudbonad var då sänderskjuten samt kläderna genomborrade af flera kulor, men ingen kula hade träffat honom. Han var skottfri och många gånger skrytade han på kulorna

M. 9150: //.

hvarn förbi honom. Han var lydlig mot sina förmän och därför omtyckt både af befäl och kemrater. Han dog i tjensten 1809. Han låg då på Gärnsons sjukhuset i Göteborg. Hans död var den förskräckligaste man kan tänka sig. En prest gick dagligen till honom för att för honom förklara nådens ord och vägen till saligheten. Men detta ocktat var han (Bussen) hård och oöfverklig. Presten nitisk i sitt kallembete tröttnade infet utan talade för honom två åttre gånger om dagen. Sista dagen af den sjukas lefnad infann sig presten tidigare än vanligt. Han talade nu med den sjuke, föreställde honom nåden i Kristo att de största syndare kan få bekänna. Alla de sjuke utom han blef nu burna ut ur rummet. Ett åsyna vittne berättar härn följande: "Under den tid Bussen låg sjuk i Göteborg var jag sjukvaktare. Sista dagen af Bussens lefnad låt presten hära ut de andra sjuke ur rummet. Det var en rota på dörren till rummet som var synderslag. Gen med en jalski före den sköt jag undan och såg nu derigenom allt vad som tilldrog sig i rummet innanför dör Bussen låg. Presten förmodte honom att fly till Guds förbarmande nåd i Kristo och tro att han lidet till fullrest för alla. Vad Bussen svarade hörde jag intet (för rummet var stord) men i detsamma såg jag presten taga ett ~~poppe~~ i sinnen under Bussens hufvud och kasta det i elden som brand ikakelugnen. Då det brand ut dödade det i huset så starkt att jag trodde att det ramlade ned öfver våra hufvuden. Presten sig förvirrad ut och upprörd. Då presten hade varit der en 3 timmar gick han derifrån, och de sjuke inburos tillhaka i rummet. Om aftonen började han riktigt kämpa med döden. I hela mitt lif har jag ej varit förskräcktare. Han skrek så hiskeligt att håren rest sig på mitt hufvud. Hans sista ord voro: "Fru Nora hjälp mig! Fru Nora hjälp mig!" Efter några ögonblick var han död. Han begravs med militärisk heder. Han efterlämnade 4 barn af vilka 3 lefva. Hans son som ännu lefver har öfven visat att han ärfv något af sin faders konst. Han är skraddare och målare till yrket och heter P.-M. En dag då han satt vid sybordet hemma i sitt hus sade han till sin systersom som var i skraddare lära: "I morgon skall vi gå ut iskoogen och skjuta en tjäder om du vill ~~skjuta~~

M. 9150:12.

följa må." Om morgonen kl. 2 gingo de åt skogen, han med bussen under armen och systersonen öfver. Då de kommo i skogen fick de genast sigtade vad tjäderfågeln satt. Systersonen sade: "Si morbro, der är jagone färdt som vill skjuta honom." "Håll du de tyster, säger jag," yttrade jägaren till den bakom ryggen stående systersonen. De andra jägarna sköto nu på fåglen flere skott, men utan att träffa. I det samma flinro de se att sträddare P-m stod på andra sidan af trädet. Då yttrade han till den medföljande jägaren: "Nu gör ja tusan att skjuta på tjädern! Si vad P-m står!" Ocktat alla de skott de lossat på tjädern satt han ändå stilla i trädet, P-m lägger nu bussen till ögat, skjuter och träffar tjädern så att han nedfaller död. "Kan du si?" yttrade han till systersonen, "att ingen rödde med att taga honom utan ja. Nu gå vi hem." De främmande skyttarna gingo efter dem till hans boning. De efterskrickade nu brännvins och då de snipit gingo de ut för att "skjuta fläck", P-m sade: "Träffar I fläcken så består ja." De sköto flera skott utan att träffa. Slutligen sade den ene: "Ja nu gör ja fönn att skjuta mer. Var gång ja skjuter nyckel det till i bussen och ja begriper intet vad det är." En dag då systersonen och hans egen son voro ensamma hemma, hittade de en bok i hans rummors gymnor. De togo den och började att läsa den. Men de kunde intet. Under tiden hemkom P-m och fick se boken. Han tog den genast ifrån dem med yttrandet till dem: "Ivem har lofvat er det? Hur har ni hittat den?" Han gick sedan och gynnade den så väl att ingen kunde hitta den. Det var en svartkonstbok tryckt med röda bokstäfver. En person med namnet Bråsen har försökt att taga nämnde bok ifrån P-m men förgäfvess. Enligt berättelse innehefves boken nu af en soldat F-d. Jag slutar närvarande lefdomsåkning med den slutsats att Busse~~var~~ ett orakel i jägarkonsten i sin tid och att han var genom en hemlig konst i stånd till att öfvermånga prof af sin trolikonst. Om han ~~hade~~ svartkonstbok kan jag intet med säkerhet~~het~~ veta. För om en sådan funnits i världen tror jag att den numera intet finns i någon boksamling.

Slut

Då Bussen dog i Göteborg hoppade hans jagtbüsse hit och att de uppen-
der den låg hemma på soldattorpets i Hylte i Hjelmseröds socken. Många
gångar då han var hemma torde han intet gå ut ur sin stuga sedan solen
var nedgången af frukten för skogsriät, och flera personer sig då att
det var något utanför stugan i likmelse af ett vinnfolk. Han var då vid
ett sådant tillfälle upprörd tillsinnes med förvirrade blickar och an-
letsdrag. Då han kom antingen hem eller till andra ställen hördes star-
ka förebud "(vård)" så att de nästan visste vem som kom. För förtroliga
vänner yttrade han många gånger att han var ledsen öfver sitt förhållan-
de och önskade att blifva~~det~~ kvitt. Men när en sådan oro påkom honom tog
han sin tillflykt till brännvin som för tillfället dämpade hans oro.
Alla hans samtida som jag talat med instämmer deri att han var i för-
bund med något slags troll eller skogsriän som hjälpte honom vid jerten
och att han gärna velat blifva utaf med det om han kunnat. Det förvunder-
liga är att på det torp han tjänade soldat före har alltsedan ing~~en~~ väl-
signelse varit samt hat och osämja mellan man och hustru, vantrefnad
med kreatur m.m.

M. 9150.14

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Folksägner om Kittla Grå,

som var boende i Skeppestad socken. Enl. berättelse var hon den värsta trolldkvinna som någonsin levat. Hon förmådde att utföra varje förvånande trolldkonster och blev därigenom fruktad och avskydd av alla. Hon gick så långt i arghet, att hon förnärmade nästans egendom genom att sätta två gafflar i väggen där hon bodde, och på det viset kunde hon mjölka vilkens ko, får eller get hon behagade. Blev hon därför varnad eller upplyst om det orätta i hennes förhållande, upptog hon det illa och hämnades på flerfaldigt sätt, t.ex. förvände dem i vargar, oxar, hästar o.d. Det är alldeles förvånande vad orimligheter folket tillskriver denna kvinna. Kunde blott en ringa del vara sanning, så skulle hon varit naturens största missfoster, ja det värsta avskum som levat på jorden. Hon hade givit sig satan i våld med kropp och själ.

En bonde hade träffat en okänd karl och överenskommit med honom, att allt vad bonden förde till torgs, skulle han få eller kunna sälja och bliva därför betald efter önskan, och då skulle han höra den okände till. Efteråt sedan detta förbund ~~KXXXX~~^{var} slutit dem emellan, fick bonden veta att det var satan som han ingått förbund med. Han blev därför rädd och skälv och darrade i alla leder fruktande för evigheten och för det osaliga liv han väntade sig efter döden. I denna nöd tog han sin tillflykt till Kittla Grå, omtalade för henne det svåra förbund han ingått med satan, huru allt han utbjöd på torget till salu köptes, huru uselt det än var. Han bad henne därpå hjälpa sig ur denna svåra labyrint eller sak och försäkrade, att han skulle vara en tacksam välgörare emot henne så länge han levde. Hon skrattade åt hans farnågor för den onde anden, lovade därpå att hjälpa honom ur sin svåra belägenhet. Hon förvänder sig härpå till en ko samt befäller bonden föra sig till marknaden. Satan kom genast i liknelse av en människa och ville köpa, men vid han lyfte upp på täcket som bonden lagt över dess rygg, blev satan förbluffad och fruktade för att köpa den gamla trolldkvinna som föga gav honom efter i arghet och list. Han sade då:

M. 9150:15.

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

"Den som känner Kittla Grå, så köper han intet henne", varpå satan gick sin väg högst förtretad att så hava blivit lurad. Han såg att han hade intet samma tur att narra Kittla Grå, som han narrade Eva. Han kom allt ihåg då det gamla ordspillet att ingen list övergår kvinnans list. Bonden blev nu fri från det olyckliga förbund han ingått med satan, och han vedergällde den kloka kvinnan med frikostighet.

Då Kittla Grå träffade satan hemma på kalas hos honom i som det kalas Blåkulla, förebråddes hon av honom för det hon hjälpt bonden och därigenom undanryckt satan ett rov, men hon ursäktade sig med varje handa, varigenom den goda vänskapen dem emellan återställdes.

Varje dyggnelonsdäg reste hon till Blåkulla och kalasade. Hon red på en kvast, ko, får eller varg. Hon kunde t.o.m. taga människor att rida på, när det så behagade henne.

Slutligen då hennes trollkonster gingo över ~~XXXXXX~~ alla gränsor och hon blev allt argare och argare, kunde rättvisans tjenare ej längre blunda, utan hon häktades och inställdes för en domstol där hennes många brott som hon genom trollkonst förövat, lades i öppen dag. Hon dömdes att springa på en glöddhet sten bunden vid en påle. Hon utfördes härpå till ett ställe i Malmbäcks socken för att undergå straffet. En kavel lades henne i munnen och undergick härpå det barbariska dödsstraffet. Prästen som anmälde för överheten, var även närvarande vid hennes execution. Hon sade till honom, att om hon hade fått tala tre ord till innan hon död, skulldat intet något kunnat växa på hans gård eller hemmen under hans levnad.

En gammal man vid namn Nils Ryststrand som dog vid 80 års ålder, berättade för mig, att i hans faders tid fanns en glöddhet i Hjelmseryd kyrka som det stod att läsa uti, att Kittla Grå brändes i Malmback till följe av brukad trolldom. Men omtalte dom är nu bortkommen ur kyrkans handlingar. Ibland folksägen har jag icke kunnat finna mera om denna kvinna och slutar min berättelse med den anmärkning, att hon föll ett offer för folkkyran, vantron och mindre upplysning hos hennes samtida.

M. 9150:16.

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Tillägg om Kitta Grå.

En tid var hon boende i Giggaryd Hjelmseryd socken. En gång för hon upp till prästegl med yste. Hon red då på en naturlig häst. Hennes systerdotter gick förut och kom före henne till prästegl. Prästen som visste, att Kitta Grå var en trollkona, försökte den lilla flickan, om hon hade lärt sig något av sin moster. Han frågade henne om hon kunde något. Flickan sade: "Jag kan mjölka vilkens ko jag vill." Prästen befälde henne att göra det. Hon satte då två gafflar i väggen och mjölade en torparens ko på prästegl ägor. Då hon mjölkat en stund, sade hon: "Mjölkar jag mera, så dör kon." Prästen genmålde: "Mjölka ännu mera." Flickan mjölkade kärlet fullt, då hon sade: "Nu föll kon ned och dog." Om aftonen kom torparen fram till prästegl och beklagade sig att hans ko var död. Prästen gav honom penningar till en annan. Kitta Grå kom som sagt är till prästegl. med ystet men prästen nämnde intet om vad han sett flickan göra. Han fruktade att stöta sig med den gamla trollkvinnan.

Kitta Grå flyttade sedan från Giggaryd till norra Hetseryds ägor i en liten stuga. Stället är för mig utvisat. En stor törnbuske växer nu på stället där hennes stuga stod. Här gick den lilla flickan till prästegl. Pigorna där som visste att flickan kunde något trolla bad henne göra varjehanda konst, men hon nekade och sade: "Jag får intet. Min moster har förbjudit mig det." De båda henne då att sopa i ett av rummen som hon lovat. Hon tog härpå en kvist och satte i kvassten (kåsten) och då sopade han själv hela rummet. Prästen kom in och fick se hur kvassten sopade. Han upptändes av en helig ifver för Guds ära och tilltalade flickan med strängt allvar att hon var ett förlorat barn som lärt sådana djäfla konst. I många personers närvaro döpte han om henne och sedan förlorade hon sin trollkonst.

Kitta Grå brändes som sagt är i Malmback på ett ställe som kallas Ösmoen. En järnhall upplades två alnar ifrån marken med en påle i mitten vid vilken hon bants. De eldade under järnhällen och hon måste barfotad springa därovanpå. Första dagen dog hon intet utan blott

frågades genom munnen . Hon kunde intet tala för den kavel hon hade i munnen . Andra dagen mot aftonen dog.hon. Vid samma tillfälle avrättades en annan trollkona kapten Elin. Hon var nästan lika god i sin konst som Kittla grå. Hon for till blåkulula varje dygmet onsdag och kalasade . Hon halshöggs och å bål brändes . Slut.

1) Önnaskogen 3/4 mil ifrån Malmback. På 3 år efter hennes död växte intet något gräs på platsen där hon dödades. En nyckelknippa och en mjölkhare togs ifrån henne när hon häktades. Hon förmenas varit 70år vid sin död.

M. 9150:18.

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Sägner om berg och troll.

I Jönköpings län Säby socken ligger en stor insjö som heter Sommen. Vi samma sjö ligger ett berg som allmänt kallas Somme-berg. Enl. sagan ibland folket bodde här i forntiden 3ne bröder ett litet stycke ifrån berget. Den ene av bröderna var rik hade tjänare och tjänarinnor samt hustru och barn. De två fattiga bröderna voro också gifta och hade hustrur och barn och tillbragte sin tid i fattigdom. Nu hände sig att den rike och mäktige brodern bjöd sina rika vänner på kalas men ansåg under sin bärighet att dertill bjuda sina fattiga bröder. Detta smärta de väl de fattiga bröderna, men de tröstade sig med att Herren såg till deras ringhet och att han var deras säkra värn och hjälp. De gingo emellertid utåt mäcken samspråkande med varandra om broderns kärleksförhållande emot dem. Under det de kastar sina blickar längre bortåt rymden upptäcker de en varelse som ådrager sig deras uppmärksamhet. Fåremålet närmar sig dem. Det tycks vara en människa men ej alldeles lika en sådan individ. Deras häpnad syn upptäcker slutligen att det är ett troll, de ämnar att fly men trollet upphinner dem tilltalar dem vänligt och frågar dem vad som fattas dem eftersom de äro så bedrövade och med nedslaget mod. De två bröderna som intet trodde att en sådan varelse kunde hysa några ädlare känslor, vårdade sig knappt att svara på de frågor som ställdes till dem. Slutligen sade den ena brodern till trollet: Vi äro tre bröder. Vi båda äro fattiga och vår andra bröder är nu rik. Han är ansedd och mäktig därför är han upplåst, högmödig och föraktat oss fattiga bröder. Han håller nu gästabud och har bjudit sina rika vänner till sig men intet oss. Trollet svarade dem: "Låt detta intet gräma eder. Det är samma förhållande med mig! Jag har en bröder som bebor Sommeberg. Han är en bergkonung över ett litet trollrike därför högmödas han och ser mig över axeln. Han har nu kalas med en del rika troll som han bjudit till sig - men intet bjudit mig. Var på trollet sade till de två bröderna: "Villi lyda mina råd och göra som jag säger så skall det gå eder väl och i skolen bli ~~a~~rika och välmå-

M. 9150:19.

ende . Skaffa litet dopvatten som ett kristet barn här döpt uti, tag detta vattnen med er till Sonneberg i afton och slå det i deras dryck så när de dricker derav bliver de yra i huvudet och slår ihäl varandra , då i får all ägendomen som finns der . " Bröderna gjorde som trollet lärt dem och gingo till berget, när de kommo dit sågo de en mäng trollpusslingar dansa och jubilera och dricka. En kristen flicka som blivitt tagen av trollen gick omkring med hornet och skänkte ut ibland trollen. Oförmärkt öste bröderna dopvattnet i deras dryck. Det gjorde snart sin goda verkan ibland trollen, de blevo yra stirrande och raglande, deras mod växte , de blevo övermodiga och sökte gräl med varandra. Slutligen började trollstriden med det förfärligaste raseri. Var och en sökte sin man, alla blevo på platsen. Bröderna stodo orörliga under trollstriden och betraktade med en hemlig oro det fassaväckande i denna strid. Efter dess slut inträdde bröderna i berget och ser de falna trollen ligga lika stela vålnader. En hemskhet och fasa. överfaller de båda bröderna, men blevo ännu mera förskräckta och liksom stodo fastgjorda vid berggolvet då de fick se något som rörde sig i en vrå i bergssalen. De närmar sig föremålet och finner slutligen att det är en gammal trollkärning som ännu levde , i samma stund ropar trollet: "Här luktar kristet blod." Hon hade i början av trollens gäst-tabud dragit sig undan i en vrå och således intet fått något av det vattnen som bröderna medförde. Den gamla trollkärningen bad nu de båda bröderna taga henne i hand för att hjälpa upp henne, men de funno inte rådligt efterkomma hennes begäran utan togo en järnstång som de funno i berget, gjorde den glödhett och räckte den i handen på trollet. Hon krammade så hårdt att stången bräcktes. Hon sade då till bröderna: "Jag har levat medan 7 ekskogar växt upp och 7 ekskogar ruttnat ned, men aldrig har jag sett värre leverne." - Bröderna slogo nu den gamla trollkärningen till döds med nämnde järnstång. De började nu att snoka omkring bergssalen och sågo med förundran all den rikedom och prakt som fanns i berget. Det åtgick flera dagar att forsla allt som fanns

M. 9150:20.

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

i berget till deras hem. De blevo nu rika och kunde stå i jembredd med den rika brodern som föraktat dem. Den kristna pigan som var i berget, välsignade de båda bröderna för sin befrielse. Hon blev sedan en medlem av brödernas familj, och de delade det de funno i berget ärligt och med sänja. Pigan fick ock sin del, och de tackade Gud i all sin tid för den hjälp han nu så underligen givit dem. Så långt sagan om samma berg.

Folksägen om Hundåsens berg kallat Klacken.

I nämnde gård bodde en enka med många små barn. Hon hade väl en liten hemmansdel, men oaktat detsamma hade hon behov av hjälp. Utan faderligt stöd för sina små barn var hon nära att digna under bördan av sina bekymmer. Då de större barnen om kvällen inslumrat på sina läger, där änglar beskyddade den späda, satt den sörjande modren och utgött mången tår, under det hon vaggade det yngsta barnet på sina knän. Hon sade högt för sig själv: "Nu är skördetiden inne; säden är mogen, och jag har inte något arbetsfolk som kan hjälpa mig att skörda." Under hon talade så vid sig själv, blickade hon ängsligt åt dörren. Det var nu nästan midnatt, och nattens skuggor bredde ut sitt täckelse över jorden. Just som hon ämnade sig att gå till sängs och i sömnens sköte bortglömma sin smärta, hör hon en röst tilltala sig. Hon förskräcks så att hon vill digna till jorden. Hon sansar sig, söker att uppfånga varje ord av rösten som talar. Hon hör åter rösten tilltala sig och lova att den talande skulle hjälpa den bedrövade enkan med skörden. Såsom betalning ville den okända hava en kittel med kokad sötgröt, som enkan skulle bära ut på åkren. När enkan slumrat några timmar drömmade om lyckligare tider, uppstiger hon varsamt och tyst för att inte väcka de små som lågo omkring henne, pantor av den försvunna kärleken. Hon tänder upp eld på spisen, kokar den gröt som den okända rösten begärt för sitt arbete med skörden, och bärande kittelen mellan händerna skyndar hon i dagningen ut på åkren utan att ana den besynnerliga skördemannen ankommen. På åkren ser hon ingen enda varelse. Hon ser blott såd vara avskuren, bunden i kärvar och lagd ordentligen i högar. Hon hörde med förvåning att något rörde sig på åkren och hörde någon som talade desse ord: "Du skall göra band, jag skall skära band, och lilla Nippa skall binda". Nu var allt klart för henne. Hon förstog nu att det var troll som talat till henne aftonen förut, och att det var sådana som skuro åt henne. Hon förskräcktes för det besynnerliga skördefolkets, men då hon såg att de intet gjorde henne annat än godt, blev

hon glad och tackade Gud för den underbara hjälp han givit henne. För enkans redlighet att betala fattade trollen ett slags medömkan med henne, och vid flere tillfällen hade hon mycket godt av dem.

Som det var höst och hon ville hava sitt lin spunnet och visste inte huru hon skulle få det spunnit. Under det hon så klagade sin nöd för sig själv, kom samma troll till henne och lovade att hon skulle spinna linet åt henne. Enkan blev glad och lovade att belöna henne derföre rikligen. Trolllet ville nu blott veta huru många tågor hon skulle taga i tråden, 1 eller 2, varpå enkan svarade: "Tag 2 tågor! Det bliver intet för starkt. Hon lämnade härpå 1 lispund tåger till trollkvinnan med begäran att hon så fort som möjligt skulle spinna detsamma, för hon behövde det till sina barn. Inom några dagar hemkom hon med spånaden, och då tyckte enkan att tråden var för fin, och att hon intet kunde begagna den till vävnad. Trolllet sade då: "Jag skall väva det", varpå trolllet tog det spunna garnet och vävde det samt kom genast hem till enkan med detsamma mycket väl väven och sammanfogad; Trolllet föreslog enkan att hon skulle sälja väven till Hans Majt Konungen som just när detta skedde, reste ut till Skåne. Enkan efterkom hennes råd. Hon utbjöd sin väv till konungen, och efter han var ovanligt fin och väl väven, köpte konungen densamma och betalte den rikligen. Han gav dessutom till enkan en stor belöning för hennes vackra väv. På detta vis åtnjöt hon mycket godt av trollen i berget. De hjälpte henne vid flere tillfällen. Enkan som såg den underbara hjälp hon vid flera tillfällen fått av Gud, tackade honom derföre. Hon uppfostrade sina barn till Gudsfruktan och dygd. Så långt om enkan och trollen.